

УДК 316.7:303.44

Юрженко Л.В.,

канд. соціол. наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
та профспілкового руху
АПСВ ФПУ

Прогнозування соціокультури: можливості та обмеження методів з позиції синергетичного підходу

У статті висвітлюються проблеми соціального прогнозування такого феномену, яким є соціокультура, її міждисциплінарний характер, опосередкованість впливу на соціальні процеси, безліч зв'язків та ефектів, що не підлягають прямому кількісному вимірюванню, належністю багатьом відомствам, фрагментарністю здійснюваних наукових досліджень, недостатньою розробленістю систем показників та ін. Аналізується першочергове значення методів, що дозволяють зменшити невизначеність елементів соціокультури. Пропонуються певні соціальні процедури, завдяки яким можна створювати більш-менш втілювану модель майбутнього стану об'єкта, оскільки наразі недостатньо відомі кінцевий і побічний ефекти соціокультурної діяльності.

Ключові слова: соціальне прогнозування, соціокультура, методи прогнозування, модель майбутнього синергетика, метод екстраполяції, методологічний аналіз, метод історичної аналогії, метод експертних оцінок.

Побудова вихідної моделі у процесі розробки соціокультурних прогнозів зводиться, зазвичай, до підбору репрезентативних показників об'єкта і до певної упорядкованої сукупності (індикація об'єкта, що досліджується). Виникає питання, як підбираються показники, коли немає певного розуміння? На нашу думку, це відбувається п'ятьма основними засобами, а саме:

- порівняльний аналіз аналітичних моделей, розроблених у літературі;
- контент - аналіз текстів, що містять ці показники;
- очне, заочне і так зване імітаційне опитування експертів, здатних назвати ці показники (в останньому випадку йдеться про аналіз наукової літератури з предмета дослідження. При цьому автори розглядаються як експерти, а відповідні результати цих праць – як експертні оцінки певних питань);
- опитування населення;
- засоби моделювання – операції з моделями об'єкта дослідження.

Водночас, можна висувати такі системи показників: вони будуть настільки ж недостатні, наскільки і надмірні. У таких системах соціокультура зникає як ціле, постає лише у фрагментах, таких собі «розламах» разом з тими, що в даний момент розглядаються.

Зважаючи на особливу складність проблем соціального прогнозування такого феномену, яким є соціокультура – її міждисциплінарним характером, опосередкованістю впливу на соціальні процеси, множиною зв'язків та ефектів, які не підлягають прямому кількісному виміру, приналежністю багатьом відомствам, фрагментарністю проваджуваних наукових досліджень, недостатньою розробленістю систем показників тощо – першорядного значення набувають методи, що дозволяють хоча б частково зменшити невизначеність її елементів. І якщо погодитися з тим, що ще недостатньо досліджені кінцевий і побічний ефекти соціокультурної діяльності, то слід визнати, що потрібні певні соціальні процедури, завдяки яким можна створювати більш-менш втілювану модель майбутнього стану об'єкта.

Методи прогнозування можна поділити на інтуїтивні та раціональні. Останні, у свою чергу, можуть бути формалізованими. Формалізовані методи прогнозування є дієвими,

якщо величина глибини упередження прогнозу вкладається у межі еволюційного циклу ($t \ll 1$); показник глибини (далекості) прогнозування:

$$t = \Delta t : t_x,$$

де Δt – абсолютний час упередження,

$0 \leq t_x \leq 1$ – величина еволюційного циклу об'єкта прогнозування.

При виникненні у межах прогнозного періоду «стрибка» у розвитку об'єкта прогнозування ($t \approx 1$) необхідно використати інтуїтивні методи (експертних оцінок) як для визначення сили «стрибка», так і для оцінки часу його здійснення. У цьому випадку формалізовані методи застосовуються для оцінки еволюційних ділянок розвитку до і після «стрибка». Якщо ж у прогнозному періоді вкладається кілька еволюційних циклів розвитку об'єкта прогнозування ($t \gg 1$), то при комплексуванні систем прогнозування більше значення мають інтуїтивні методи (інноваційний процес є дискретним, зазвичай циклічним характером, спрямованим не на збереження вже наявного, а на його зміну, нерідко на перехід в іншу якість, із неминучим ризиком неоптимальності або навіть нежиттєздатності пропонованого, із неминучою ревізією сталих норм, положень, ролей, повноважень тощо, а нерідко і з повним переглядом усталеного. Все це обов'язково суперечить тому, що уже існує, порушує усталені співвідношення, баланси сил тощо, породжує відповідну реакцію, яка здатна значно ускладнити і загострити нормальні й проблемні ситуації).

До класу формалізованих методів належать методи екстраполяції, яка полягає у встановленні значення функції $f(x_{n+k})$ у точках x_{n+k} , що лежать поза інтервалом, за відомими значеннями функції у точках $x_0 < x_1 < \dots < x_n$, що лежать всередині інтервалу $[x_0, x_n]$ [1, с. 116]. Застосування методів екстраполяції у соціальному прогнозуванні ґрунтується на дотриманні відповідних вимог:

- ці засоби можна використовувати при розробці тільки поточних прогнозів, коротко- і середньострокових прогнозів; їх застосування для довших строків (наддовгострокового, супердовгострокового і невизначеного далекого прогнозування) неправомірне, оскільки сума помилок, що накопичуються при екстраполяції тенденцій минулого і сучасного, на майбутнє перевищує ступінь імовірної достовірності прогнозу;
- для визначення базисних даних і їх екстраполяції необхідно враховувати специфіку соціально-політичних умов розвитку об'єкта прогнозування;
- екстраполяція припустима у тому випадку, коли існують докази, що екстрапольований закон - тенденція якісно не зміниться у межах екстрапольованого часового інтервалу. Екстраполяція ґрунтується на твердженні, що всі процеси у природі, суспільстві, культурі і мисленні є ритмічними. Поняття ритму, на нашу думку, є так само фундаментальним, як поняття «інформація», «система», «ентропія», «цикл». Ритм – це пульсація природи, її відгук на коливання космічних електромагнітних полів Всесвіту.

Соціальні ритмічні процеси описуються статистично за допомогою динамічних (часових) рядів. Залежність результатів діяльності від часу як універсальної причини будь-яких змін є цільовим динамічним описанням системи. Якщо ця залежність – часовий ряд – виявляє сталу регулярну тенденцію, то виділення такої згладженої тенденції дасть трендову модель системи і дозволить одержувати прогнози її очікуваного розвитку шляхом екстраполяції тренду на майбутнє. Часовий ряд y_t можна уявити у такому вигляді:

$$y_t = x_t + \alpha_t,$$

де x_t – детермінована не випадкова компонента процесу,

α_t – стохастична випадкова компонента процесу.

Якщо детермінована компонента (тренд) x_t характеризує наявну динаміку розвитку процесів у цілому, то стохастична компонента α_t відображає випадкові коливання або шуми процесу.

У межах того чи іншого соціального ритму вирізняються тенденції зміни, які можна уявити у вигляді певної множини траєкторій, що характеризуються функціями часу.

Усереднена функція часу у межах ритму – це тренд. Продовження у майбутнє тренду, що спостерігався в минулому і діє у цей час, і є прогнозуванням на основі екстраполяції.

На нашу думку, для прогнозування соціокультурного процесу можна використати такі методи екстраполяції:

- проста екстраполяція тенденцій базисного періоду на будь-який часовий інтервал;
- екстраполяція часових рядів за огинаючими кривими;
- морфологічно-сценарна екстраполяція;
- екстраполяція на основі історичних аналогій.

Перша група засобів екстраполяції базується на виявленні сталих тенденцій (трендів) виділеного базисного періоду і їх поширенні на часовий інтервал майбутнього строком не більше 5–10 років. Наприклад, розвиток тієї чи іншої течії у мистецтві, рейтинг популярності того або іншого театру, письменника тощо.

Оскільки у соціокультурі багато кількісних показників у початковий період мають тенденцію до експоненційного зростання у часі (або близьку до експоненти), а після цього, в міру насичення, переходять у S-подібні логістичні криві, то їх еволюцію доцільно зображати на лінійній шкалі спочатку прямою лінією, що демонструє експоненційне зростання, а потім, після межі (точки насичення) – S-подібною кривою (наприклад, стосовно зростання науково-технічної інформації, науки як соціального інституту та ін.). Огинаючі криві використовуються для екстраполяції тенденцій, розвиток яких відповідає лінійному зростанню із зменшенням темпів, експоненційному зростанню без зниження темпів в екстрапольованому часовому інтервалі або початковому експоненційному (майже експоненційному) зростанню з подальшим уповільненням, або раптовому зростанню (з переходом у двічі експоненційне зростання), після чого неминуче настає уповільнення. Розвиток системи в цілому може відбуватися двома шляхами: або у межах змін окремих часткових процесів, або внаслідок появи якісно нового часткового процесу, що призводить до різкого зростання кривої, що описує цей частковий процес (випадок так званого пробивання рівня). За допомогою огинаючих саме і можна завбачити пробивання рівня у прогнозуванні соціокультурного процесу у разі появи неординарної особистості у політиці, мистецтві тощо.

Для окремих процесів можуть бути побудовані як верхня, так і нижня огинаючі (часто вони описуються експонентною або логістичною кривою).

Смугу, обмежену верхньою і нижньою огинаючими, можна розглядати як можливе місце зміни, всередині якого розміщено альтернативи – можливе майбутнє. Це місце розширюється із зростанням часу, тобто у віддаленому майбутньому, яке вивчають, показники матимуть більшу свободу вибору.

Зростання за експонентною означає такі зміни, що мають різні темпи приросту (або за складними відсотками) у різні періоди динаміки процесу. Надзвичайно широке застосування моделі експоненційного зростання пояснюється найчастіше природою процесу відтворення. Очевидно, що обсяг відтворення залежить від вихідного рівня: чим більше початкове число елементів, здатних до відтворення, тим більшим буде приріст нових елементів.

Деякі процеси, справді, протягом відносно тривалого періоду змінюються з більш-менш сталими темпами, і за цих умов така проста операція як екстраполяція наявних темпів на майбутнє дозволяє отримати не такий уже поганий прогноз.

Використовуючи екстраполяцію «за експонентою», слід враховувати деякі обставини. По-перше, для реального процесу характерні здебільшого змінювані темпи зростання. Обчислення середнього темпу, як середнього геометричного, залежить, зрештою, тільки від величини показника на початку і наприкінці динамічного ряду, а це означає відмову від урахування того, що відбувається всередині. Вивчення не тільки початкового і кінцевого рівнів, а й проміжних значень дозволяє краще відчутти тенденцію експоненційного зростання. Саме тому використання експоненційної функції, а не середньгеометричної величини, забезпечує часто більш високу точність прогнозу. Та ще більше значення має інше. Експоненційне зростання багатьох показників рано чи пізно повинне натрапити на вплив

обмежень, тобто умови зовнішнього середовища. Тому у певних випадках екстраполяція на основі припущення щодо постійних темпів зростання є хибною.

Наведені вище міркування надають можливість вважати за доцільне використовувати для описання тенденцій зміни і прогнозу моделі логістичного зростання. Логістична модель припускає, що спочатку відбувається зростання із дедалі збільшуваними абсолютними приростами, потім після точки перегину воно уповільнюється, і процес поступово наближається до межі, тобто до деякої постійної величини. Математична модель логістичного зростання виглядає таким чином:

$$Y = C / (1 + ae^{-bt}),$$

де C – межа зростання (насичення),

a і b – параметри процесу,

t – час (зі збільшенням t вираз ae^{-bt} наближається до нуля і Y наближається до C , тобто до межі [2]).

Аналізуючи певну кількісну зміну, процес розглядають однобічно, бо неможливо врахувати безліч зв'язків, які можуть змінити непередбаченим чином кількісні характеристики даного процесу. Знання майбутньої якості дозволяє заповнити обмеженість уявлень про кількісні зміни у межах прогнозу, екстраполяцію яких здійснюють. Наприклад, екстраполяція кривих зростання науки не може дати ту справжню межу, за якою характер кількісних змін у розвитку науки зміниться. На підставі цих екстраполяцій можна тільки стверджувати, що це неминуче відбудеться, оскільки, на нашу думку, навіть усього працездатного населення не вистачить, щоб забезпечити потребу науки у кадрах. Однак, зрозуміло, що насправді якісні зміни у кількісних характеристиках настануть значно раніше. Не важко також зрозуміти, що при цьому передусім порушаться ті пропорції, в яких знаходяться різноманітні кількісні параметри науки сьогодні. Та для того, щоб зрозуміти, як змінюватимуться ці пропорції, доведеться визначити, до чого ж якісно приводить наука. Наприклад, якщо встановлено, що у майбутньому прогрес науки ітиме в тому ж або навіть у зростаючому темпі (йдеться про приращення обсягу наукового знання), то це вимагатиме з'ясування, за рахунок чого можна зберегти або навіть збільшити сьогоднішній темп зростання наукового знання, загальмувавши або зупинивши приріст чисельності кадрів науки. Як відомо, нині подвоєння обсягу наукового знання вимагає збільшення чисельності зайнятих у науці вчених у 15 - 20 разів. Уповільнення чи навіть припинення цього лавиноподібного приращення кадрів науки може здійснюватись лише за допомогою різкого підвищення продуктивності праці. У свою чергу, останнє можна забезпечити за рахунок трьох головних чинників:

- оптимізацією системи організації науки;
- розробкою більш ефективної методології наукового пізнання;
- шляхом автоматизації процесу переробки наукової інформації. Кожен з цих трьох напрямів розвитку науки, що приводять до підвищення продуктивності праці, складається і розвивається ще задовго до того, як наука різко загальмує темп свого розвитку у розумінні приращення наукового знання. Тому знання цих якісних змін кількісних параметрів, що повинні рано чи пізно настати, дозволяє заздалегідь передбачати ті якісні зміни, котрі повинні відбуватися у кількісному зростанні цих основних параметрів.

Екстраполюючи зростання чисельності кадрів науки, для отримання точних кількісних характеристик у межах прогнозованого періоду слід занижувати відповідні показники порівняно з тими, які впливають з простої екстраполяції існуючої сьогодні тенденції. Так, Д. Прайс, аналізуючи проблему сатурації наукового знання, пропонує замінити експоненту, яка досі розглядалася як крива, що найбільш адекватно відображає зростання кількісних параметрів наукового знання, логістичною кривою, котра приблизно збігається у першій частині з експонентою, потому істотно змінюється, відображаючи завдяки цьому різке уповільнення темпів розвитку науки (втім, Д. Прайс не порушує питання про те, на якій новій якості ґрунтуються ці зміни, тобто не розглядає якісну своєрідність розвитку науки за межами прогнозованого періоду) [3]. З цього випливає, що і приріст знання так само

повинен істотно уповільнитись, підкоряючись закону логістики. Такий висновок, у свою чергу, тягне за собою важливий соціокультурний результат: різке гальмування приросту наукового знання повинне призвести до уповільнення науково-технічного прогресу, а отже, до уповільнення зростання виробництва з усіма можливими наслідками.

Постає важливе питання про вірогідність отриманого прогнозу. Його можна вважати достовірним, якщо оригінал у своєму розвитку пройде той самий шлях (у заданих межах точності), який в іншому масштабі часу пройшла модель. Якщо оригінал, тобто об'єкт реальної дійсності, підпадає під цілеспрямований вплив, який змінює напрям його розвитку, виникає ситуація, що виключає подальший збіг об'єкта та моделі, і у цьому випадку можна дебатувати лише про потенційну вірогідність прогнозу. Якщо ж об'єкт самодовільно змінюватиметься за іншою траєкторією, то прогноз вважається недостовірним.

Таким чином, у питанні про вірогідність прогнозу, яке стосується суті прогностичної діяльності, зіштовхуються із діалектикою усталеного та мінливого, оскільки у вислизаючій мінливості процесів намагаються зафіксувати момент сталості, у такому випадку і як деяку досить жорстку пов'язаність двох траєкторій – оригіналу і моделі (ізометаморфізм).

У прогностичному моделюванні істотною є функція, пов'язана зі спрощенням і апроксимацією об'єктів, особливо якщо йдеться про складні дифузні системи. У прогностиці ця функція набуває особливого значення, оскільки створювана при спрощенні елімінація елементів і параметрів може істотно вплинути на характер ізометаморфізму аж до повної його руйнації, коли траєкторії моделі і оригіналу розійдуться настільки, що між ними залишиться дуже мало спільного і, таким чином, сенс прогнозування буде загублений.

«У практиці моделювання витає певне інтуїтивне правило: «Чим модель складніша, тим вона адекватніша об'єкту». Це далеко не так. Адекватність – настільки відкрита проблема, наскільки відкритим у координатах кількісних змін є питання: «Пасує чи ні цій дамі ця сукня?». Найдосконаліша модель завжди бідніша за реальний об'єкт» [4, с. 33-34].

Ось чому особливо гостро постає питання про те, чи можна відкидати несуттєві деталі і які з них вважати такими, оскільки несуттєва деталь може раптово розвинути до ступеня істотного (вочевидь, головну роль тут повинна відіграти інтуїція експертів).

Інший аспект пошуку сталості у мінливих системах пов'язаний з такими їх властивостями як еквіфінальність (досягнення системою того самого кінцевого стану, незалежно від шляху її поведінки, розвитку) і наявність мети. В останньому випадку прогнозування стає можливим не через знання причин, а шляхом відгадування мети. Можна мати невиразне уявлення про будову і функціонування системи, однак, якщо відомі її цілі, то можна досить упевнено передбачити її поведінку. Так, учитель буває впевнений у майбутньому успіху свого талановитого учня, хоча процес реалізації здібностей індивіда у суспільстві являє собою доволі складну і розмиту систему.

Морфологічний метод – найбільш перспективний у сфері абстрактно можливого: можливі події розглядаються як точки морфологічного простору. Побудова такого простору здійснюється для кожної прогностичної проблеми окремо, при цьому створюється простір можливих рішень. Якщо число рішень скінченне і може бути прораховане на комп'ютері, те цей метод забезпечує повноту підстав для прогнозу. Морфологічним аналізом передбачається чимало прийомів, але принцип у них один: систематизований розгляд явищ, прагнення не пропустити жодної можливості, нічого не відкидаючи без попереднього вичерпного дослідження. Цій меті служить прийом систематизованого охоплення, за яким дослідження починають з наявного рівня знань. Потім систематично переглядають усі можливі галузі знань, доки не буде досягнутий інший рівень знань. Такий підхід дозволяє накопичувати дані для подальших досліджень засобом «морфологічної шухляди», що будується у вигляді дерева або матриці, які складаються із клітинок, куди вміщуються відповідні параметри. Послідовне поєднання будь-якого параметра першого рівня з одним із параметрів наступних рівнів – це одне з можливих рішень проблеми. При цьому загальна кількість можливих рішень дорівнює добутку числа всіх параметрів, вміщених до «шухляди» і взятих за рядками:

$$P_{1,1} P_{1,2} \dots P_{1,m}$$

$$P_{2,1} \quad P_{2,2} \dots P_{2,m}$$

.....

$$P_{n,1} \quad P_{n,2} \dots P_{n,m},$$

де параметр P_i має певне число m_i різноманітних незалежних властивостей $P_{i,1} \quad P_{i,2} \dots P_{i,m}$ у n -мірному просторі.

Практика побудови морфологічних просторів засвідчила, що можна вивести закон, який характеризував би інтенсивність появи нових можливостей (наприклад, у процесі розвитку галузі науки і техніки цим законом передбачалась би імовірність появи відкриттів і винаходів). У ході такого упорядкованого аналізу можна не тільки повністю охарактеризувати заданий об'єкт певного класу, а й встановити перелік характеристик, що залишаються придатними для будь-якого об'єкта того самого класу. На основі такого набору загальних характеристик шляхом перестановок і різноманітних поєднань можна виробити ймовірнісні характеристики об'єктів, що ще не існують, але можуть існувати. Саме ця властивість робить метод «морфологічної шухляди» цінним інструментом стосовно дослідження тих чи інших соціокультурних напрямів, перспективності їх реалізації.

Побудова сценарію передбачає, як правило, три групи чинників:

- 1 – це сукупність необхідних умов для існування і зміни прогнозованого процесу;
- 2 – характеризує сам дослідний процес, а система зв'язку між ними дає модель прогнозованого процесу у вузькому розумінні;
- 3 - сукупність тих чинників, що породжуються процесом саморуху прогнозованої галузі, і завдяки цьому можуть мати зворотний вплив на розвиток модельованої галузі.

Оскільки під час побудови моделі прогнозованого процесу аналізуються його власні аспекти і їх взаємозв'язки, що утворюють структуру процесу, то першорядного значення набуває питання про ту сукупність якісно різноманітних напрямів, в яких спроможна розвиватися ця сфера, що розглядається відносно ізолювано. Завдання побудови моделі для здійснення прогнозу вирішується шляхом визначення якості елементів на прогнозованому проміжку часу і допустимій з цієї точки зору множині структур, утворюваних цими елементами. Побудову цієї множини зазвичай називають побудовою сценарію прогнозованої галузі. Насправді потрібно будувати і програвати не один, а кілька сценаріїв.

У вузькому сенсі під сценарієм розуміють побудову всіх можливих варіантів розвитку прогнозованої галузі. Та оскільки розвиток цієї сфери залежить від розвитку першої групи чинників, то слід заздалегідь програвати сценарій, побудований на основі чинників цієї групи, а потому будувати і програвати єдиний сценарій, що враховував би як множину можливих шляхів розвитку цих груп чинників, так і наслідки їх взаємодії. Однак, навіть у цьому випадку сценарій залишається неповним, адже не враховується третя група чинників.

Повний сценарій складається на основі врахування всіх трьох чинників їх взаємодії. Наскільки складним стає завдання, бачимо хоча б із того, що навіть за значних спрощень прогнози такого типу припускають розрахунок десятків, а інколи й сотень тисяч можливих варіантів (програти такий сценарій можна за допомогою потужної обчислювальної техніки).

Вплив першої групи чинників може бути гранично еліміновано шляхом визначення кількісних показників, в яких у знятому вигляді зафіксована якість розвитку цієї групи. Та оскільки програвання сценарію першої групи, як правило, дасть безліч різноманітних кількісних характеристик тієї потреби, яка стимулює розвиток прогнозованої галузі, то число таких кількісних характеристик або кількісні кордони будуть визначальними чинниками, з якими повинен погоджуватися сценарій прогнозованого процесу, що програється.

Для кожного реально можливого варіанту розвитку першої групи чинників необхідно обрати або визначити оптимальну кількісну характеристику потреби, що детермінує розвиток прогнозованої галузі. Число таких оптимальних кількісних характеристик визначає ті точки, навколо яких необхідно будувати сценарій трансформації цієї галузі.

Можливість звести зв'язок прогнозованого процесу до першої групи чинників тільки через скінченне число кількісних показників, безумовно, є спрощенням, але воно цілком допустиме, оскільки у багатьох випадках майже не впливає на результат прогнозу. Це має місце завжди, коли чинники першої групи настільки істотні, що задоволення потреб їх

розвитку повинне обов'язково здійснюватись, і коли зворотний вплив прогнозованої галузі настільки незначний, що ним можна знехтувати.

Однак, у тому разі, коли число кількісних характеристик, отриманих у результаті програвання сценарію першої групи чинників, велике, слід йти на більше спрощення і враховувати лише ті кількісні характеристики, які зумовлені найбільш імовірними варіантами. Саме цей випадок є на практиці найпоширенішим, хоч він істотно знижує точність прогнозу. Це зниження точності має не тільки кількісний, а й якісний характер. Справа в тому, що відкидаючи деякі кількісні значення, тим самим приймають, що імовірність відповідних варіантів сценарію дорівнює нулю, проте насправді це не так. Якщо виявиться, що реалізувався один із таких варіантів, то прогноз у цілому виявиться помилковим і ступінь помилки матиме вже не кількісний, а якісний характер.

Цей недолік можна усунути, будувати сценарій прогнозованого процесу таким чином, щоб врахувати весь спектр можливих кількісних характеристик відповідної потреби. З іншого боку, якщо кількісний розкид буде великий, то охопити його єдиним сценарієм виявиться неможливим, та й імовірність відкинути багато оптимальних рішень буде велика.

Якщо прийнято умови, які повинен задовольняти прогнозований процес на заданому проміжку часу, то побудова сценарію залежить передусім від якісної специфіки тих процесів, які входять до нього як необхідні складові. Перший, найпростіший варіант побудови і програвання сценарію полягає у тому, що всі необхідні складові досліджуваної тенденції, зберігають свою якість і завдання полягає лише у визначенні їх кількісних характеристик та зв'язків між ними. У цьому випадку маємо мінімум можливих варіантів сценарію. Питання стає значно складнішим, коли складові цього процесу якісно змінюються.

(Продовження статті у № 2/2013)

Юрженко Л.В., канд. соціол. наук, доцент кафедри соціально-гуманитарних дисциплін і профсоюзного руху АТСО ФПУ

Прогнозирование социокультуры: возможности и ограничения методов в контексте синергетического подхода. В статье освещаются проблемы социального прогнозирования такого феномена, которым является социокультура, ее междисциплинарный характер, опосредованность влияния на социальные процессы, множество связей и эффекты, не подлежащие прямому количественному измерению, принадлежности многим ведомствам, фрагментарностью осуществляемых научных исследований, недостаточной разработанностью систем показателей и т.п. Анализируется первостепенное значение методов, позволяющих уменьшить неопределенность элементов социокультуры. Предлагаются определенные социальные процедуры, благодаря которым можно создавать более-менее воплощаемую модель будущего состояния объекта, поскольку на сегодня недостаточно известны конечный и побочный эффекты социокультурной деятельности.

Ключевые слова: социальное прогнозирование, социокультура, методы прогнозирования, модель будущего синергетика, метод экстраполяции, методологический анализ, метод исторической аналогии, метод экспертных оценок.

Yurzhenko L.V., Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor of Social and Humanities and TradeUnion Movement Department of ALSRT

Sociocultural Prediction: Opportunities and limitations of methods from the perspective of synergy approach. The paper deals with the problems of prediction of a social phenomenon such as sociocultural, its interdisciplinary nature, mediation influence on social processes, numerous connections and effects that can not be under directly quantitative measurement, can not belong to many departments as well as ongoing fragmentation of research or lack of elaborated scorecards, etc. The utmost importance of methods to reduce the uncertainty of sociocultural elements is analyzed. The author offers some social procedures that help to create a more or less embodied model of the future state facility, because there is not enough known the final and side effects of socio-cultural activities.

Key words: social prediction, sociocultural, methods of prediction, future synergy model, the method of extrapolation, methodological analysis